ŞCOALA ŞI MAREA UNIRE

GHEORGHE C. MOLDOVEANU

Das Schulwesen und die Grossvereinigung

(*Zusammenfassung*)[*]

Die Idee der nationalen Einheit der Rumänen, jenseits ihrer gelegentlichen Zugehörigkeit zu verschiedenen Staaten, ist alt, aber erst im 19. Jahrhundert begann dieser Prozess eine konkrete Form zu gewinnen, als sich Moldau und Wallachei vereinigten. Diese Idee hatten auch die Rumänen aus der Habsburgermonarchie. Sie träumten von einer Vereinigung aller Rumänen innerhalb eines einzigen Staates, an dem danach auch Moldau und Wallachei angegliedert werden sollten, um das Grossrumänien zu bilden. Die alte Idee der Zeitschrift „Dacia literară", und zwar, dass man durch kulturelle Vereinigung die Grundlage einer teritoriellen legen konnte, gewann mehr und mehr Geltung. Folglich verstärkten sich die Zusammenarbeit der Rumänen an rumänischen Publikationen und die kulturellen Austausche zwischen den Rumänen. Im Jahre 1912 gründeten die Lehrer und die Schüler des „Unirea"-Lyzeums in Focşani eine Zeitschrift mit dem Namen „Revista noastră" [Unsere Zeitschrift]. Unter den ständigen Spalten befand sich eine mit dem Titel *De la fraţi* [Von den Brüdern], in der man Texte über die Rumänen aus Siebenbürgen, der Bukowina und sogar aus dem Süden der Donau veröffentlichte. In einer von den Nummern vom Jahre 1913 konnte man einen Brief lesen, den Professor Orest Tarangul aus Suczawa an Dimitrie Papadopol (Lehrer am „Unirea"-Lyzeum und Präsident der Literarischen Gesellschaft der Schüler) geschickt hat. Der Brief teilte die Probleme der Rumänen aus Suczawa und deren Bestrebungen mit, „etwas vom Verlorenem wieder zu gewinnen" und ermutigte die jungen Leute, Förderer des Nationalhauses in Suczawa zu werden, dessen wichtige Beschäftigung war, das rumänische Element in Suczawa zu verstärken. Der Brief bat auch um eine finanzielle Hilfe, um ein Album mit 25 Bilder der schönsten Denkmäler in Suczawa zu kaufen.

Schlüsselwörter und -ausdrücke: nationale Vereinigung, kulturelle Einheit, Schule, Grossvereinigung.

Ideea unităţii naţionale a românilor, dincolo de apartenenţa lor întâmplătoare la diverse state, este veche, dar abia în secolul al XIX-lea procesul acesta a început să capete contur prin unirea Moldovei cu Valahia (Ţara Românească). Această idee era prezentă şi la românii din Imperiul Habsburgic, care visau la o unire a

[*] Traducere: Ştefăniţa-Mihaela Ungureanu.

Analele Bucovinei, **XXIV**, *2* (49), p. – , Rădăuţi – Bucureşti, 2017

BDD-A32780 © 2017 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 17:00:01 UTC)

românilor din imperiu într-o singură ţară, acestei ţări urmând ca ulterior să i se alipească şi principatele Moldova şi Valahia, pentru a forma România Mare. Aici apare pentru prima dată conceptul şi cuvântul România Mare[1]. Această ţară urma să fie una dintre ţările Imperiului Habsburgic, plurietnic, multicultural. Curtea de la Viena chiar agrea ideea, deloc pe placul Imperiului Otoman sau al Imperiului Ţarist[2], iar rezultatul a fost că, după înăbuşirea Revoluţiei de la 1848 din Austria, cu ajutorul armatelor ţariste, ideea României Mari, aşa cum fusese văzută de românii bucovineni şi transilvăneni, nu mai putea fi realizată. Ea avea să apară, însă, cu diferite ocazii şi în diferite documente la românii din Principatele Unite.

Dincolo de sintagma România Mare, ideea unităţii naţionale a românilor se impusese definitiv în conştiinţa lor, graniţele interstatale devenind astfel un atentat împotriva acestei unităţi spirituale. Vechea idee a publicaţiei „Dacia literară", că prin unire culturală se pot pune bazele unirii românilor într-un singur stat, căpăta contururi noi[3]. De aici, intensificarea colaborării românilor la publicaţii româneşti importante din toate provinciile şi schimburile culturale dintre români. Numai în aceste condiţii putea realiza Aron Pumnul, primul profesor de literatura română de la Obergymnasium din Cernăuţi, *Lepturariul românesc*, „cea mai cuprinzătoare antologie de texte literare româneşti de până la acea vreme în cultura românească, cuprinzînd texte populare sau culte din toate provinciile locuite de români, punând o piatră de temelie la realizarea, în plan cultural, a ideii de România Mare"[4], şi numai în aceste condiţii a fost posibilă hotărârea Consiliului de Miniştri al Principatelor Unite, prin care fiecare literator şi fiecare librar român era îndemnat să trimită câte un exemplar din cărţile tipărite gimnaziilor româneşti din Transilvania şi Bucovina. Biblioteca gimnaziului din Cernăuţi înregistra, la puţină vreme după înfiinţare, peste 1 000 de titluri de cărţi şi diverse publicaţii, cele mai multe fiind donaţii ale elevilor şi ale unor mari personalităţi ale timpului. Chiar în anul înfiinţării acestei biblioteci (1857), V. Alecsandri îi scria prietenului său, Al. Hurmuzachi, că donase întreaga colecţie a lucrărilor sale publicate. În *Cunsemnăciunariul venitului, cheltuielilor şi al avutului Bibliotecii învăţăceilor*

[1] Ministrul Belgiei la Viena, Van der Steen, transmitea Ministerului de Externe al Belgiei că românii din Transilvania erau cu ochii spre Bucureşti, sperând să li se îndeplinească visul legendei referitoare la *Romania Magna*.

[2] O notă a ministrului de Externe al Rusiei, din iulie 1849, reproba intenţiile românilor de a se uni într-un stat independent daco-român.

[3] În 1868, apărea, la Bucureşti,*Charta Daciei Moderne*, realizată de A. Treboniu Laurian, iar în 1876 G. A. Zamfiroiu publica harta *Ţările Române sau Dacia Modernă*, în care erau cuprinse, pe lângă Moldova şi Muntenia, o parte a Basarabiei, Transilvania până spre Ungvar (azi Ujgorod, oraş din vestul Ucrainei) şi Bucovina. Dacia Modernă este unul dintre numele prin care se încerca crearea imaginii unui stat al tuturor românilor, alături de Dacia Mare, Dacia Română, Dacia Viitoare, Regatul Dacilor, Regatul Daciei etc.

[4] Gheorghe Moldoveanu, *Aron Pumnul, contribuţii la dezvoltarea limbii şi a culturii româneşti din Bucovina*, Bucureşti, Editura Academiei Române, 2007, p. 19.

BDD-A32780 © 2017 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 17:00:01 UTC)

români gimnaziali cernăuţeni erau înregistrate opere ale celor mai mulţi scriitori ai vremii[5], şi nu numai români.

În anul 1869, Alexandru Roman, profesorul primei Catedre de limba şi literatura română de la Universitatea din Budapesta, primea de la Mihail Kogălniceanu 30 de exemplare din toate cărţile şi legile tipărite în Principatele Unite ale României pentru a le difuza în Transilvania.

Din a doua jumătate a secolului al XIX-lea, ideea unirii românilor într-o Românie Mare, rezultată din întregirea Regatului României, prin alipirea teritoriilor din afara graniţelor locuite de români, era promovată de toţi românii, indiferent de statul în care locuiau[6]. Cauza unirii românilor devenise o preocupare foarte susţinută în şcoli, urmărindu-se formarea tinerilor pentru îndeplinirea ei.

În anul 1912, profesorii şi elevii Liceului „Unirea" din Focşani[7] puneau bazele unei publicaţii pe care au numit-o „Revista noastră". Când liceul se numeşte „Unirea", numele revistei, „Revista noastră", invită la descifrarea lui cu atenţie. Cu siguranţă, revista era purtătoarea de cuvânt a celor din liceu, profesori şi elevi, dar chiar din acelaşi an ajungea să aibă colaboratori din cele mai întinse teritorii româneşti, astfel încât devenea revista generaţiei, cu aspiraţiile sale[8]. Una dintre rubricile aproape permanente ale revistei era *De la fraţi*, în care se publicau texte despre românii din Transilvania, Bucovina şi chiar din sudul Dunării[9], prin revistă

[5] Printre aceste nume: Gh. Asachi, C. Negruzzi, Al. Odobescu, D. Bolintineanu, D. Gusti, A. Şaguna, G. Bariţiu ş.a.

[6] Chiar dacă legăturile cu Basarabia erau îngreunate din cauza măsurilor extreme luate de Rusia, conştiinţa apartenenţei teritoriului la Moldova era încă vie. Când, la 1856, Rusia a fost obligată, prin Tratatul de Pace de la Paris, să cedeze Moldovei sudul Basarabiei, cu judeţele Bolgrad, Cahul, Ismail, Vasile Alecsandri publica poezia *Drum bun*, adresată soldaţilor români ce urmau să treacă Prutul pentru a lua în stăpânire acel teritoriu: „Drum bun, drum bun, toba bate,/ Drum bun, bravi români,/ Cu sacul pe spate,/ Cu armele-n mâni!// Hai cu Domnul Sfântul,/ Haideţi peste Prut,/ Să luăm pământul/ Care l-am avut". Pe baza acestui text, Ştefan Nosevici va crea marşul cu care ostaşii români vor merge pe frontul Războiului de Independenţă şi al celui de Întregire a Neamului. Probabil din aceleaşi motive care elimină din mai toate antologiile lui Alecsandri poezia *Pohod na Sibir*, ultimele patru versuri citate mai sus lipsesc din textul aflat azi în circulaţie. A se vedea şi Constantin Stere, *Opere. În preajma revoluţiei*, Bucureşti, Academia Română, Fundaţia Naţională pentru Ştiinţă şi Artă, 2010.

[7] E important de precizat aici că de la înfiinţare până în 1886, liceul purta numele lui Alexandru Ioan Cuza, cel care semnase ordinul de înfiinţare. Schimbarea numelui în „Unirea" nu se explică prin schimbarea atitudinii faţă de domnitor, care va rămâne pentru vrânceni o figură emblematică.

[8] Încă din primul număr, profesorul Dimitrie Papadopol, preşedintele Societăţii literare a elevilor din liceu, adresa tineretului următoarea chemare: „Întreaga şcolărime românească să ia parte, cu inima deschisă, la muncă comună împreună cu colegii lor şi îi ţinem deschise coloanele acestei reviste. În acest chip, va fi la îndemâna tuturor să aducă la cunoştinţa colegilor, de oriunde, ceea ce cred şi simt, vor stabili între ei o scară a valorilor". Şi, pentru a fi mai convingător, încheia citând cuvintele lui Barbu Ştefănescu-Delavrancea: „Aveţi o mare datorie. Ca să puteţi exista liberi, trebuie să aveţi în minte un mare ideal: acela al neamului românesc".

[9] Era vremea când românii din sudul Dunării trăiau clipe deosebit de grele, fiind supuşi unui proces infernal de deznaţionalizare. Vezi Max Demeter Peyfuss, *Chestiunea aromânească. Evoluţia*

BDD-A32780 © 2017 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 17:00:01 UTC)

elevii liceului fiind racordaţi la mişcarea sufletească a generaţiei, dar şi a românilor de pretutindeni.

Dorinţa lor de a fi la curent cu viaţa românilor de oriunde nu rămânea lipsită de ecouri. În unul din numerele din anul 1913, revista publica textul scrisorii trimise de către profesorul Orest de Tarangul din Suceava către Dimitrie Papadopol, profesor la Liceul „Unirea" şi preşedintele Societăţii literare a elevilor. Scrisoarea făcea cunoscute problemele românilor din Suceava şi eforturile pentru „a redobândi din câte au pierdut" şi solicita tinerilor „să deie forme vii cuvintelor frumoase din «Revista noastră», să se facă apostoli ai unei cauze naţionale atât de măreţe cum e cea a Casei Naţionale din Suceava", societate cooperativă care urmărea întărirea elementului românesc din Suceava. Ajutorul solicitat privea cumpărarea unui album care conţinea 25 de imagini cu cele mai alese monumente din Suceava.

Scrisoarea însăşi şi modul cum a fost primit apelul din partea revistei merită să fie cunoscute în detaliu şi astăzi, de aceea redăm întreg conţinutul, păstrând pe cât posibil patina timpului, fără deosebiri esenţiale între cea a revistei şi a autorului scrisorii[10].

De la fraţi

Mereu ne sosesc strigăte de desnădejde de la fraţii noştri din ţările subjugate. Elementul românesc din Bucovina trece prin momente grele. Puhoiul cotropitor al străinilor se întinde tot mai mult şi ameninţă să distrugă până şi leagănul neamului moldovenesc. Ţinuturile, scumpe nouă, unde răsună falnicul grai românesc sunt ameninţate să fie prefăcute în ţări străine.

Unul dintre conducătorii de frunte ai tineretului românesc din Bucovina, profesor la liceul românesc din Suceava, d-l dr. Orest de Tarangul, ne trimite o scrisoare pe care o punem sub ochii cititorilor noştri, pentru a putea judeca cu toţii trista stare în care au ajuns fraţii noştri bucovineni.

Domnule coleg,

Falnica Suceavă, pământul sfinţit prin vremile de strălucire ale neamului nostru şi prin momentele măreţe şi duioase ale trecutului nostru, astăzi este pe cale de a-şi pierde cu desăvârşire caracterul românesc. Primejdia înstrăinării, care până

ei de la origini până la Pacea de la Bucureşti (1913) şi poziţia Austro-Ungariei, Bucureşti, Editura Enciclopedică, 1994.

[10] Ortografia scrisorii nu trebuie să ne mire. După cum comunica „Junimea literară" din Cernăuţi, într-un număr din 1908, intelectualitatea bucovineană hotărâse să respecte normele Academiei Române din 1904, chiar dacă nu era de acord cu ele, „de dragul unităţii culturale a românilor de pretutindeni, manifestată în grai, scrieri şi năzuinţă".

BDD-A32780 © 2017 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 17:00:01 UTC)

acuma a cerut jertfă jumătate din ţara noastră[11] dinspre miază-noapte, bate la porţile Sucevei şi ameninţă împreună cu oraşul şi judeţul întreg.

În vechia Suceava, s-au consolidat elementele străine; dovadă sunt „casele naţionale" ale evreilor, germanilor şi polonilor. Numai românul e străin în casa sa şi în caz de trebuinţă îşi aranjează convenirile sale în Palatul polon. Ce ironie!

Pentru a scăpa de această situaţie umilitoare, pentru a spori şi a întări elementul românesc din Suceava şi judeţ, pentru a redobândi din câte am pierdut, s-a înfiinţat, la anul 1909, Societatea cooperativă „Casa Naţională" din Suceava, cu părtăşii a 100 (una sută) coroane.

Cu preţul de 70 000 cor., a cumpărat societatea un teren cu o suprafaţă de peste 3 000 metri patraţi, loc situat în centrul oraşului, la două străzi de cele mai frecventate, ca aici să se rădice Casa Naţională menită să adăpostească: 1. Societăţile culturale şi economice din Suceava; 2. Biblioteca populară; 3. Magazine de mărfuri; 4. Prăvălii pentru meseriaşii din Suceava şi judeţ, organizaţi în societăţi cooperative; 5. O şcoală profesională.

Spre a coopera în realizarea scopurilor măreţe ale Casei Naţionale din Suceava, Societatea „Şcoala română" a întocmit un album care cuprinde 25 [de] vederi ilustrate, representând cele mai alese monumente istorice din Suceava.

Acest album, scos într-un tiraj de 25 000, este închinat întregului neam românesc şi se desface în toate părţile locuite de români. Venitul din desfacere se va investa în părtăşii ale Casei Naţionale.

D-vostră, mult stimate domnule coleg, pătruns de cele mai curate sentimente naţionale, v-aţi pus ca ţintă ideală să creşteţi un tineret devotat cauzei naţionale, străin luptelor fratricide şi certelor de partid, prin cari se abuzează puterile cele mai strălucite fără niciun folos real. „Revista noastră" m-a făcut cunoscut cu idealul d-v[oastră] şi sunt convins că scopul ei e de a cultiva simţământul naţional, religios şi [de] a forma caractere ferme, luptători destoinici, patrioţi buni şi desinteresaţi.

Prin d-v[oastră], domnule coleg, mă adresez către acest tineret cu apelul să deie forme vii cuvintelor frumoase din „Revista noastră", să se facă apostoli ai unor cauze atât de măreţe, cum e cea a Casei Naţionale din Suceava, să desfacă „albumurile" ei şi, eventual, să ne câştige pentru Casa Naţională şi părtaşi (à 100 cor.).

În scopul acesta îmi eau libertatea a vă trimite un exemplar al acestor albumuri. Exemplarul se vinde à 2 fr. 50. Poşta şi vama achităm noi. Vă rog numai să-mi comunicaţi câte exemplare să vă expediez.

Sperând că apelul de faţă va fi binecuvântat de un succes frumos, vă asigur de deosebita mea stimă.

Prof. dr. Orest de Tarangul

[11] Autorul scrisorii are în vedere Ţara Bucovinei, căreia pe drept cuvânt îi zice „ţara noastră", a românilor bucovineni.

BDD-A32780 © 2017 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 17:00:01 UTC)

Preot ort. orient. rom.
Suceava, 7/20 martie 1913.

Nădăjduim că acest apel va găsi adevăratul răsunet în multe inimi româneşti. Niciun bun român nu va şovăi o clipă înaintea datoriei ce are de a încuraja asemenea fapte menite să uşureze soarta fraţilor noştri obijduiţi.

Binele obştesc al neamului să ne fie întotdeauna călăuză în viaţă[!]

Dimitrie Papadopol,
profesor

Pentru a scăpă de această împrejurare umilitoare, pentru a spori şi întări elementul românesc din Suceava şi judeţ, pentru a redobândi din câte am pierdut, s'a înfiinţat la anul 1909 societatea cooperativă «Casa Naţională» în Suceava cu părtăşii a 100 (una sută) coroane.

Cu preţul de 70.000 cor. a cumpărat societatea un teren cu o suprafaţă de peste 3000 metri patraţi, loc situat în centrul oraşului la două străzi din cele mai frecuentate, ca aici să se rădice «Casa Naţională» menită să adăpostească: 1. Societăţile culturale şi economice din Suceava, 2. Bibliotecă populară, 3. Magazine de mărfuri, 4. Prăvălii pentru meseriaşii din Suceava şi judeţ, organizaţi în societăţi cooperative; 5. O şcoală profesională.

Spre a coopera întru realizarea scopurilor măreţe ale „Casei Naţionale" din Suceava, societatea „Şcoala Română" a întocmit un album care cuprinde 25 vederi ilustrate, representând cele mai alese monumente istorice din Suceava.

Acest album scos într'un tiraj de 25.000 este închinat întregului neam românesc şi se desface în toate părţile locuite de Români. Venitul din desfacere se va investa în părtăşii ale Casei Naţionale.

D-Voastră, mult stimate Domnule coleg, pătruns de cele mai curate sentimente naţionale, v'aţi pus ca ţintă ideală să creşteţi un tineret devotat cauzei naţionale, străin luptelor fratricide şi certelor de partid prin cari se abuzează puterile cele mai strălucite fără nici un folos real. „Revista noastră" m'a făcut cunoscut cu idealul D-v. şi sunt convins, că scopul ei e de a cultiva simţimântul naţional, religios şi a forma caractere ferme, luptători destoinici, patrioţi buni şi desinteresaţi.

Prin D-v., Domnule coleg, mă adresez către acest tineret cu apelul să deie forme vii cuvintelor frumoase din «Revista noastră», să se facă apostoli ai unei cauze naţionale atât de măreţe, cum e aceea a Casei Naţionale din Suceava, să desfacă „albumurile" ei şi eventual să ne câştige pentru Casa Naţională şi părtaşi (à 100 cor.)

In scopul acesta îmi eau libertatea a Vă trimite un exemplar a acestor albumuri. Exemplarul se vinde à 2 fr. 50. Poşta şi vama achităm noi. Vă rog numai să-mi comunicaţi câte exemplare să vă expediez.

Sperând, că apelul de faţă va fi binecuvântat de un succes frumos, Vă asigur de deosebita mea stimă.

Prof. D-r. Orest de Tarangu
preot ort. orient. rom.

Suceava, 7/20 Martie 1913.

Nădăjduim că acest apel va găsi adevăratul răsunet în multe inim româneşti. Nici-un bun Român nu va şovăi o clipă înaintea datorie ce are de a încuraja asemenea fapte menite să uşureze soarta fraţilo noştri obijduiţi.

Binele obştesc al neamului să ne fie întotdeauna călăuză în viaţă

Dimitrie Papadopol
Profesor

BDD-A32780 © 2017 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 17:00:01 UTC)